

SZEMLE

Theodore Besterman: A World Bibliography of Bibliographies. Third ed. Vol. 1 —. Genève, 1955. Societas Bibliographica.

A világ teljes bibliográfiai termésének számbavétele és rendszerezése rendkívüli feladat. A fejlődés természetes következményeképpen nemcsak az irodalom, hanem az irodalmat regisztráló és feldolgozó bibliográfiák száma is rendkívüli mértékben megnövekedett. Nem esoda, hogy a bibliográfiai irodalmat összefoglaló művek századunkban többnyire összefoglaló kézikönyvek, melyek nem is törekednek teljességre; céljuk inkább a bibliográfiai irodalom áttekintése, értékelése. A tudományos kutatómunkát végzőknek azonban szinte állandóan szükségük van egyes részletkérdések irodalmát feldolgozó bibliográfiákra. Ezeknek megtalálását csakis egy nagy, korszerű átfogó bibliográfiai összeállítás teszi lehetővé. Ezért nélkülözhetetlen BESTERMAN immár világhírűvé vált műve.

Már 1940-ben megjelent első kiadása is a teljesség igényével lépett fel, és mintegy 40 000 bibliográfiát tartalmazott. Az 1945–49-ben megjelent második kiadás mintegy 63 000 bibliográfiai művet tartott számon. A most folyamatban levő harmadik kiadás már 80 000 bibliográfia feldolgozására vállalkozik, tehát az első kiadásban feldolgozott bibliográfiák száma megkétszereződik. Ezek a számok is mutatják a vállalkozás hatalmas méreteit, egyben felhívják a figyelmet a teljesség elérése elé tornyosuló akadályokra.

BESTERMAN előtt is már jónéhányan megkísérelték a bibliográfiák bibliográfiájának összeállítását. A bibliográfiák teljes és rendszeres feldolgozása azonban sokáig váratott magára. Az elődök, a XVII. századbeli TEISSIER-féle *Catalogus*, a tudományos rendszerezés terén úttörő munkát jelentő PETZHOLDT-féle *Bibliotheca Bibliographica* és VALLEÉNEK a múlt század nyolcvanas éveiben, alig másfél évtizeddel PETZHOLDT után megjelent bibliográfiája ma már csak történeti értékkel bír. Az a tény, hogy Henri STEIN 1897-ben megjelent *Manuel de bibliographie*-ja BESTERMAN műve megjelenéséig a legfrissebb ilyen fajta teljes összeállításnak számított, bizonyítja, hogy az elmúlt ötven-hatvan évben a bibliográfiai irodalom megnövekedése látszólag leközvetlenül jelentett a bibliográfiák teljes bibliográfiájának összeállításában.

A teljességre törekvésen belül természetesen BESTERMAN is megszabta az általa feldolgozott anyag határait. A legélesebb és egyben a legvitathatóbb határvonal, amelyet BESTERMAN a maga számára megvont, az, hogy csupán önállóan, bibliográfiaként megjelent műveket dolgozott fel. Nem vitás, hogy 80 000 mű feldolgozása, összegyűjtése egymagában óriási méretű vállalkozás, amelyet csak az tett lehetővé, hogy a világ egyik legnagyobb bibliográfiagyűjteménye, — a British Museum-é — szolgált a feldolgozás alapjául, és a könyvtár bibliográfia-katalógusa volt a bibliográfia kiindulópontja. Nem vitás azonban az sem, hogy éppen a részletkérdések irodalmát feltáró bibliográfiák igen gyakran rejtettek, egyes művek függelékeként vagy folyóiratcikkek formájában jelentek meg. Ezek feltárásáról kénytelen lemondani. De ha figyelme e rej-

tett bibliográfiákra is kiterjedt volna, — még akkor is, ha ezeket erősen válogatva veszi fel, — ez együttjárt volna a bibliográfia terjedelmének oly mértékű megnövekedésével, a kiadás ütemének oly nagyfokú meglassulásával, hogy a bibliográfia megjelenését is esetleg veszélyeztette volna. BESTERMAN több millióra becsüli a rejtett bibliográfiák számát. Ezek legnagyobb része értéktelen. A válogatást azért veti el, mert annak formális szempontjai nem határozhatók meg, másfelől pedig PETZHOLDT példája azt mutatja, hogy a tartalmi szempontok szerint végrehajtott válogatás félrevezető, különösen egy teljesség igényével fellépő bibliográfiában. Igaz az is, és ezzel menti a rejtett bibliográfiák hiányát, hogy a folyóirateikként megjelentetett bibliográfiák jórésze különlenyomatként is megjelenik.

Az önmagának megvont határ ugyanakkor biztosítja a bibliográfia egységét, áttekinthetőségét. BESTERMAN önmaga határozza meg a bibliográfia fogalmát: „a bibliográfia olyan jegyzék, amely a nyomtatványokat meghatározott szempont szerint csoportosítja”. Ezért nem szerepelnek művében a nagykönyvtárak általános katalógusai, és ezért veszi fel egy szakkönyvtár vagy nagykönyvtár különgyűjteményének katalógusát, mert e katalógust egy ismeretág könyvei bibliográfiájának is tekinthetjük.

Következetes a bibliográfia abban is, hogy csakis sokszorosított műveket lajstromozó jegyzéket tekint bibliográfiának. A mutatókat, indexeket helyesen folyóiraticikk-bibliográfiáknak tekinti, míg a referáló folyóiratok közül azokat veszi fel bibliográfiájába, amelyek annotált bibliográfiáknak tekinthetők.

Ezeken a határokon belül a bibliográfia teljességre törekszik. Meg kell állapítani, hogy ez a törekvés lényegében sikerrel jár. Megbízható, pontos segédkönyvet alkotott, melynek hasznossága, rendkívüli színvonala kétségbevonhatatlan.

Mi magyarok egy nemzetközi bibliográfia teljességét természetesen azon mérjük le, hogy az általunk legkönnyebben ellenőrizhető magyar anyag milyen mértékben teljes. Számunkra a bibliográfia magyar anyagának hiányai szembeötlők. Mind a felszabadulás előtti, mind a felszabadulás utáni magyar bibliográfiai irodalom nem egy fontos termékét mellőzi BESTERMAN. Az eddigi kiadásokból például hiányzik ÚJLAKI Miklós: *Hetven év magyar magánjogi irodalma* c. 1930-ban megjelent bibliográfiája, a felszabadulás után megjelent jelentősebb bibliográfiák közül nem szerepel BORZSÁK István klasszika-filológiai bibliográfiája, BANNER — JAKABFI archeológiai bibliográfiája. A példák kiragadottak, taláalomra választottuk őket. Ezzel kapcsolatban azonban fel kell vetnünk a kérdést, vajon elsősorban BESTERMAN hibája-e, ha ezek a bibliográfiák összeállításában nem szerepelnek, vagy pedig külföldön oly nehezen hozzáférhetők, hogy felkutatásuk és számbavételük túl nagy nehézségekbe ütközik. Még korántsem tettünk meg mindent, hogy tudományos értékű bibliográfiáink külföldön is ismertté váljanak.

Minden bibliográfia értékének egyik fokmérője beosztásának, tagolásának áttekinthetősége, a kutató igényeit kielégítő szerkezeti felépítése. BESTERMAN a témát megjelölő tárgyszavak szerint csoportosítja anyagát. A tárgyszavak sorrendje a betűrend. BESTERMAN elsősorban gyakorlati szempontból tartja helyesnek a bibliográfia tárgyszavak szerinti beosztását. Kétségtelen, hogy egy közel 80 000 címet feldolgozó bibliográfia tárgymutatója annyira terjedelmes, hogy annak elkészítése lényegesen megnöveli a könyv előállítási költségeit. Bármilyen beosztású a bibliográfia, ha beosztása nem tárgyszó szerinti, feltétlenül szükséges kiegészítő része a tárgymutató. Elsősorban e nagyterjedelmű tárgymutató elkészítését kívánta BESTERMAN elkerülni, s ezért osztotta be anyagát tárgyszavak szerint. Gondos utalások az egyik tárgykörrel a másikra, valóban feleslegessé teszik a tárgymutatót.

A tárgyszón belül BESTERMAN szükség szerint alcsoportokra osztja anyagát ország, nyelv, speciális tárgykör stb. szerint. Ez az áttekinthetőséget fokozza. A több alcsoportra oszló fejezetek tartalomjegyzékét a rész elején közli. A nagy terjedelem a

bibliográfiák részletes annotálását lehetetlenné tette. Pedig egy bibliográfia használhatóságának mértékét, a feldolgozott anyag mennyiségét, a feldolgozás értékét megállapítani megfelelő annotáció nélkül nehéz feladat. Gondoljunk csak arra a gyakorlati esetre, hogy a tudományos kutatómunkához feltétlenül szükséges bibliográfiát nemzetközi kölcsönzés vagy külföldi beszerzés révén kívánjuk beszerezni. Milyen komoly gondot okoz, ha nem ismerjük a bibliográfia értékét, a feldolgozott anyag terjedelmét. Ezen a nehézségen némiképpen segít BESTERMANnek az a szellemes megoldása, hogy az egyes címleírások után közli, hogy az ismertetett bibliográfia hány címet dolgoz fel.

Ezen túlmenően — igen helyesen — a bibliográfia, ha szűkszávúan is, de a címleíráson kívül is ad tájékoztatást, mégpedig jegyzet formájában. Ha a címlap félrevezető, vagy nem eléggé tájékoztat a bibliográfia tartalma felől, ha a bibliográfia folyamatban van, vagy a kurrensnek induló bibliográfia már megszűnt stb., a jegyzet felvilágosítást ad.

Címleírási egyszerűsítései ésszerűek és bibliográfusaink számára elgondolkoztatók. Az egyszerűsítéseket mindenkor a terjedelem csökkentése érdekében alkalmazza. A rendkívül világosan fogalmazott bevezetés áttekinthető képet ad a feldolgozás közben felvetődött címleírási és egyéb problémákról.

Az egy évszázad óta végbement fejlődés természetesen e munkában is tükröződik. PETZOLDT kénytelen volt még számos bibliográfiát másodkézből átvenni. BESTERMAN méltán büszke arra, hogy az általa leírt bibliográfiáknak csak alig 1 százalékát nem tudta megtekinteni. Időhatárt nem ismer. Objektív történeti szemlélete arra készíti, hogy a legkorábbi bibliográfiákon kezdve egészen 1953-ig, gyakran ennél későbbi időpontig megjelent bibliográfiákat lelkiismeretesen regisztrálja. Az első nyomtatott bibliográfia, amelyet BESTERMAN leír, SZENT JEROMOS *De scriptoribus ecclesiasticis* 1470 körül megjelent összeállítása.

Az a kutatómunka, amelynek egyre bővülő eredményeit a mű harmadik kiadása tükrözi, bizonyára a magyar könyvtárosok, bibliográfusok és kutatók elismerésével találkozók.

SZENTMIHÁLYI JÁNOS

L[ouise] N[oëlle] Malclès: Les sources du travail bibliographique. Tome 1—2. Genève—Lille, 1950—1952. Droz—Giard.

MALCLÈS bibliográfiai kézikönyve méltó folytatása annak a szép műltra visszatekintő hagyománynak, amely fáradhatatlan gyűjtő és rendszerező munka eredményeképpen összefoglalja a tudomány egyes területeinek könyvészetét, úgyszintén a fontosabb forrásmunkákat és alapvető kézikönyveket.

A mű három kötetre tagozódik. Az első kötet öleli fel az általános bibliográfiákat, a második és harmadik kötet pedig a szakbibliográfiákat rendszerezi. A második kötet, amely két részből áll, a humán tudományokkal foglalkozik, a még megjelenés előtt álló harmadik kötet pedig az egzakt és műszaki tudományokkal. Az első kötet bevezetésében, amelynek előszavát Julien CAIN, a párizsi Bibliothèque Nationale főigazgatója írta, utal a szerző arra, hogy két megoldás kínálkozott a bibliográfia összeállításának módszerét illetően: egy szigorúan gyakorlati kézikönyv vagy pedig a bibliográfiának mint önálló tudománynak szélesebb alapokon való tárgyalása és taglalása. Műve összeállításában az utóbbi megoldás mellett döntött. Az anyag szelekciójával kapcsolatban kifejti, hogy megkísérelte megkeresni a középutat a bibliográfiák összeállításának örök dilemmája, a „túl sok és túl kevés” között.

A mű 12 fejezetre tagolódik. Az egyes fejezetek először a kérdés elméleti bevezetését nyújtják, azután következik a bibliográfiai rész. Az 1. fejezet a bibliográfia fogalmának meghatározása után annak történetét ismerteti, és rámutat szerepére a tudományos

kutatás szempontjából. A következő két fejezetben az általános bibliográfiák bibliográfiáját adja. A 4. fejezet a XV. és XVI. századi könyvnyomtatással foglalkozik, és az erre vonatkozó irodalmat tárja fel. Az 5. fejezet a könyvtárak nyomtatott katalógusait, a 6. fejezet a központi katalógust tárgyalja bibliográfiai funkciók szempontjából. A 7. fejezet a legterjedelmesebb: a nemzeti bibliográfiákat rendszerezi. A nemzetek szerinti tagoláson belül különválasztja a retrospektív és a kurrens bibliográfiákat, anyagát időrendben állítja össze. A 8. fejezet az enciklopédiák, a 9. fejezet az életrajzok, a 10. fejezet a folyóiratok bibliográfiáját foglalja össze, az egyes fejezeteken belül fajaik szerint, nemzetek és azon belül időrendi csoportosításban. A két következő fejezet a tudományos társaságok kiadványainak és a folyóiratrepertóriumoknak a bibliográfiáit rendszerezi. A mű 1–12. fejezete nélküli az összefoglaló címet. Viszont a 12. fejezet után átfogó címmel következik „*A szláv és a balkáni országok*” című rész. Ez újabb 8 fejezetben egy-egy országgal foglalkozik, azon belül tárgy, fontossági sorrend, illetőleg időrend szerint. Természetesen az itt felsorakoztatott anyag nem szerepel a nemzeti bibliográfiákkal foglalkozó előbbi fejezetben. Sajátságos és legkevésbé sem logikus ezen országok bibliográfiai anyagának ilyen különválasztása a szerkezet szerves egészétől, még akkor sem, ha ezeknek a fejezeteknek az anyagát külföldi munkatársak állították össze. Ugyancsak sajátosságos és nem indokolható „*A szláv és balkáni országok*” főcím alá foglalt 8 fejezet után a 9. és 10. fejezet idekapcsolása, amely a könyvtártani lexikonok és szótárak bibliográfiáját rendszerezi, és a kötet mutatóját alkotja, tehát semmi összefüggésben sincs a főcímbe jelzett országokkal.

A második kötet, amely a szakbibliográfiákat rendszerezi, noha két részre tagolódik, szerkezetileg zárt egységet alkot, amit a folytatólagos lapszámozás is kifejez. A bevezetésben a szerző rámutat arra, hogy kézikönyvével nem a szaktudósoknak kíván segítséget nyújtani, hanem könyvtáros kollégáinak, akiknek tájékoztató szolgálatuk során otthon kell lenniük minden tudomány szakirodalmában. Esetleg méltán illethetik azzal a váddal, hogy nem egy másodrendű fontosságú művet is felvett, de nem hiszi, hogy valami elsőrendű fontosságú dokumentumot kihagyott volna. Szándékosan nem vett fel olyan kitűnő, de elavult műveket, amelyeknek anyagát a tárgyról szóló újabb munka teljes egészében tartalmazza. Megjegyzi, hogy az anyag elrendezésekor sokszor érezte az osztályozás tökéletlenségét, azonban elvből vetette el az alfabetikus elrendezési formát, inkább a logikai szempont szerint való rendezés mellett döntött, így az egyes kategóriákon belül a fontosabb munkák megelőzik a kevésbé lényegeseket.

Az 1. fejezetben megadja a szakbibliográfia elméleti alapjait, meghatározza fogalmát, vázolja történetét, bemutatja fajait. A 2. fejezet az őstörténet, az embertan, a néprajz, a társadalomtudomány, a 3. az általános nyelvészet, a 4. az egyetemes történelem, a történeti segédtudományok, az 5. az ókortudomány és a középkori görög és latin nyelv és irodalom, a 6. a középkori és újkori történelem, a 7. az európai, amerikai, afrikai, ázsiai és ausztráliai népek története, a 8. a román nyelvek, a 9. a kelta nyelv és irodalom, a 10. a germán nyelvek, a 11. a nem indoeurópai nyelvek (finn-ugor, baszk), a 12. az általános európai és összehasonlító irodalomtörténet, a 13. a vallástudomány, a 14. a földrajz, a 15. a régészet és a művészetek, a 16. a jogtudomány, a 17. a filozófia területén foglalja össze a tudományszakra vonatkozó bibliográfiákat és általános, átfogó és alapvető műveket. A 18. fejezet az első kötet megfelelő részéhez hasonlóan kiesik a szerkezetből: a szláv és balkáni országok nyelve, irodalma és története bibliográfiáját adja országok szerint tagolva. A 19. fejezet ehhez hasonlóan öleli fel a Közel-, Közép- és Távol-Kelet országaira vonatkozó bibliográfiai anyagot országok, illetőleg tárgy szerint tagolva, a továbbiakban fontossági sorrendben. Célszerűbb lett volna ezt az anyagot is, a többi országokéhoz hasonlóan, bedolgozni a tudományszakok szerint rendezett fejezetekbe.

A tudományok osztályozásának hibái nyilvánvalóan a szerző polgári szemléletében keresendők. B. KEDROV cikke (*Voproszi Filozofii*, 1955. 2. sz.) alapján még tisztábban látjuk a felosztás következetlenségeit. A filozófiai tudományokat logikusabb lett volna a szaktudományok élére hozni. A társadalomtudományok csupán két fejezet részeként kaptak helyet. Igen kirívó, hogy a jogtudomány és a politikai gazdaságtan ily módon a társadalomtudományoknak csak egyik fejezetéhez kapcsolódik. Nem helyeselhető az általános nyelvészetnek elszakítása a történeti tudományok beékelése által az egyes nemzeti nyelvektől. Nem mehetünk el szó nélkül amellett sem, hogy a 8. és 10. fejezet ugyan egyszerűen a román, illetőleg a germán nyelvek címet viseli, alcímeik következetesen nyelvet és irodalmat jelölnek, és a fejezetek ténylegesen is a nevezett nyelvek és irodalmak bibliográfiáját adják. A mű második kötetét általános névmutató zárja be, amely a könyvben előforduló tárgyszókat (fogalmakat), szerzőket, címeiket, személy- és földrajzi neveket egy betűrendben egyesíti, külön tipográfiailag is kiemelve a fejezetek és nagyobb egységek címeit.

Számos mű felvétele elmaradhatott volna, viszont bizonyos szempontból érthető, hogy a szerző nem ismerheti annyira behatóan a hozzá távoleső nyelvterületek anyagát, hogy a szelekciót minden esetben szerencsésen végezze el. Találunk példát az ellenkezőjére is: lényeges és alapvető művek kimaradtak. Polgári tudományos szemlélet szempontjából is hiányosságnak minősül, hogy a társadalomtudományok alapvető kézikönyvei közt a marxizmus-leninizmus klasszikusai közül egyedül MARX „*Tőké*”-je szerepel. A magyar bibliográfiai anyaggal kapcsolatban pedig nem lényegtelen pontatlanságok észlelhetők, mint pl. az, hogy GULYÁS Pál: „*A bibliográfia kézikönyve*” (1–2. köt. Bp. 1940–1941. M. N. M. Orsz. Széchényi Könyvtára) című művét a szerző nevének megjelölése nélkül veszi fel. Minden tudományszak területén a francia anyag a legteljesebb, ami érthető, és nem is róható fel nagy hibának.

Érdeme a műnek, hogy az egyes fejezetek tulajdonképpeni bibliográfiai részét minden esetben elméleti alapvetés előzi meg, és figyelemre méltó az a törekvés, hogy szélesebb területeket igyekszik felölelni, mint pl. BESTERMANN vagy BOHATTA és HODES művei, ugyanis nem pusztán a bibliográfiákat sorolja fel, hanem feltárja az illető tudományszak alapvető kézikönyveit, forrásmunkáit, lexikonjait, enciklopédiáit is, és ezáltal — itt is a gyakorlati célt tartva szem előtt — a tájékoztató szolgálat számára minden szükséges anyagot közös rendszerbe egyesít. Nagyjelentőségű és igen hasznos, hogy az egyes szakterületek folyóiratait is megtaláljuk MALCLÈS művében, külön a megszünt és külön a kurrens folyóiratokat. Ez igen nagy segítséget nyújt nemcsak a referencekönyvtárosoknak, hanem a beszerzésnek is. A fontosabb művek címleírásait rövidebb-hosszabb annotációk követik. A szerző az anyag túlságos földuzzasztását elkerülendő, főképp az új, a legújabb művek feldolgozására fordít különös figyelmet. Nem érezhetjük hiányosságnak, hogy a hivatalos kiadványok, disszertációk és a pseudonym írások nem szerepelnek külön címszó alatt, minthogy mindegyiküket megtalálhatjuk a nemzeti bibliográfiák fejezetében.

MALCLÈS műve hibái ellenére is, amelyek az anyag ilyen hatalmas rendszerében alig tűnnek szembe, hosszú ideig eléggé nem értékelhető szolgálatot fog tenni szerte a világon a modern könyvtári reference-munka minden területén.

SZABÓ MARGIT

Aus der Arbeit der wissenschaftlichen Bibliotheken in der Deutschen Demokratischen Republik. Leipzig 1955. Harrassowitz. (Im Auftrage der Bibliothekskommission für Ausbildungsfragen zusammen mit Willi GÖBER und Kurt BRÜCKMANN herausgegeben von Horst KUNZE. Redaktion: Otto WENIG.)

A kötet címe adalékokat ígér a tudományos könyvtárak munkájából. Tartalma azonban lényegesen több ennél. Megismerteti az olvasót a Német Demokratikus Köztársaság egész könyvtárügyével, logikus, világos felépítésben mutatja be a történelmi hagyományokon épült, területileg erősen decentralizált, új könyvtári szervezet egymásba fonódó tudományos munkájának egységét. Számunkra annál tanulságosabb ez a könyv, mert a Szovjetunió szocialista könyvtárügyének példamutatása után, a magyar és a német könyvtárügy történelmi fejlődésének sok párhuzamossága következtében, a német szocialista könyvtárügy ismerete nyújthatja a legtöbb tanulságot.

Maga a kötet széleskörű tudományos együttműködés eredménye: a szocialista német könyvtárügy képviselői, elméleti és gyakorlati szakemberek, fővárosi és vidéki könyvtárak munkatársai fogtak össze, hogy egységes szempontok szerint megírt tanulmányokban mutassák be a Német Demokratikus Köztársaság könyvtárügyének helyzetét, s ezen belül elsősorban a tudományos könyvtárak tevékenységét. Az egyes tanulmányok a könyvtárak gyakorlati tevékenysége során felvetődő problémák elvi, elméleti megoldására létrejött tudományos szakbizottságok munkájának ismertetése mellett csaknem valamennyi jelentős könyvtártípus egy-egy példáján keresztül vázolják föl a szocialista német tudományos könyvtárak célkitűzéseit, feladatait, egész munkásságát.

Az első két tanulmányt a tudományos könyvtárak felügyeletét ellátó államtitkárság, a „*Staatssekretariat für Hochschulwesen*” két vezető munkatársa: Johann MÜLLER és Werner SCHMIDT írta. Előbbi azokat a politikai célkitűzéseket és feladatokat jelöli ki tanulmányában, melyek a szocializmus építése során a dolgozók állandóan növekvő kulturális és anyagi igényeinek kielégítése terén a szocialista könyvtárakra várnak. Utóbbi a Német Demokratikus Köztársaság könyvtári szervezetét fejlődésében vázolja, hangsúlyozva, hogy az egész szervezet jelenlegi felépítése még nem tekinthető befejezettnek. „Még nem biztosítja sem az egész könyvtári munka kielégítő koordinációját, sem a feladatok teljes egészét átfogó, egy központi szerv által irányított tervezését.”

A közművelődési könyvtárak felügyeleti szerve az 1954-ben létrehívott kulturális minisztérium, a tudományos módszertani irányító munkát az ugyanezen minisztérium alá rendelt „*Zentralinstitut für Bibliothekswesen*” végzi. Az 1950 óta működő intézet tevékenységét egy 1954 novemberében kibocsátott rendelet szabályozza. Ennek értelmében az intézet feladata a közművelődési könyvtárak történeti és elméleti kérdéseinek kidolgozása, külföldi országok könyvtári tapasztalatainak hasznosítása, alapelvek, tantervek és módszertani útmutatók elkészítése a közművelődési könyvtárakban dolgozó munkatársak képzése és továbbképzése számára; módszertani útmutatók segítségével a közművelődési könyvtárak állománygyarapításának és az irodalom propagandájának irányítása, valamint a könyvtártechnika és a könyvtár szervezeti kérdéseire vonatkozó alapelvek kimunkálása.

A tanulmány általánosságban foglalkozik a német tudományos könyvtárak mindkét ágával: az általános tudományos könyvtárakkal és a tudományos szakkönyvtárakkal is. Mindkét típus legjellegzetesebb könyvtáraitól külön tanulmányok szólnak. Az általános tudományos könyvtárak felügyeleti szerve — mint már említettük — a főiskolai oktatásügy államtitkársága, az egyes szakkönyvtárak munkáját az azokat fenntartó szervek irányítják.

Az államtitkárság tanácsadó szervei a könyvtártudomány elméleti és gyakorlati kérdéseiben a könyvtárügyi tudományos tanács, valamint a könyvtári szakbizottságok. Előbbi feladatköre a könyvtárügyre vonatkozó leghaladottabb tudományos alapokon nyugvó kutató- és oktatómunka, a tudományos utánpótlás és a könyvtártudományi irodalom kifejlesztése érdekében folytatott tevékenység. A szakbizottságok munkája a következő konkrét kérdések vizsgálatára terjed ki: 1. könyvtárosképzés, 2. könyvtári

gyakorlat, 3. katalógusok, 4. szerzeményezés, 5. raktározás és könyvtárépület, 6. kéziratok és őnyomtatványok, 7. bibliográfia és dokumentáció.

Minden egyes szakbizottság, a könyvtárügy egy-egy kiváló képviselőjének vezetése alatt, 5–8 tagból áll, a legtöbbször munkájában mint levelező tagok, vidéki könyvtárosok is részt vesznek. A kötetben az egyes bizottságok munkáját külön tanulmányokban ismertetik. Az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani osztályának keretén belül létrehozott új — munkabizottság jellegű — munkaközösségeink szervezésénél, tartalmi munkájának megindításánál, 5 éves munkatervének összeállításánál e tanulmányokban ismertetett alapelvekből sokat hasznosíthatunk. Nemcsak azokat a problémákat, eredményeket és nehézségeket tárják föl, amelyek a Német Demokratikus Köztársaság tudományos könyvtárainak munkájában megmutatkoztak, de igen sok esetben ugyanazokat a kérdéseket vetik föl, melyek ma a mi tudományos könyvtárainknak, egész könyvtárügyünknek égető problémái. Hogy csak néhányat, a legfontosabbakat említsük: a könyvtárosképzés és a tudományos utánpótlás, a bibliográfia és dokumentáció egységes feladatai, a szerzeményezés elmúlt évtizedek mulasztásait pótló erőfeszítései, a katalógusok egységesítése; a szisztematikus és tárgyszó-katalógus egymáshoz való viszonya, az olvasókatalógus és az annotált témakatalógus: csupa olyan kérdés, melyek a magyar könyvtárügy második öt éves tervében, az Országos Széchényi Könyvtár által szervezett bizottságok munkájában is szerepelnek. De ugyanígy szerepelnek nálunk is a tájékoztatás, a modern segédkönyvtárak, a bel- és külföldi könyvtárközi kölcsönzés problémái. A nemzetközi könyvtárosvilág örök égető problémája az állandó helyhiány: az olvasótermek és raktárak túlszűfoltóságának enyhítését célzó módszerek kidolgozására irányuló törekvéseket megtaláljuk a német szakbizottságok munkatervében, s e problémák valamennyie ma nálunk is követelőleg jelentkeznek.

A kéziratok és őnyomtatványok központi nyomtatott katalógusainak elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozó német szakbizottság működése a HITLER-fasizmus alatt megszakadt, de korábban régi, jó történelmi hagyományokon, szoros nemzetközi együttműködésen alapuló munkálatoknak — a „*Gesamtkatalog der Wiegendrucke*” és a „*Verzeichnis der Handschriften im Preussischen Staat*” c. kiadványok — előkészítésére létrehozott bizottságok tevékenységének újjáállításán épült. A szükségletek nálunk is jelentkeznek, hasonló feladatok szerepelnek a Könyvtártudományi Főbizottság perspektivikus tervében, s kezdeti lépések történtek is e feladatok megoldására.

A tanulmányok harmadik csoportja egy-egy tudományos könyvtár, illetőleg könyvtártípus tevékenységét mutatja be. A „*Deutsche Staatsbibliothek*” (korábban *Öffentliche Wissenschaftliche Bibliothek zu Berlin*) munkáját a könyvtár főigazgatója, Horst KUNZE ismerteti. A szerzeményezés, a katalógizálás, a tájékoztatószolgálat, valamint a különgyűjtemények (zene, keleti gyűjtemény, kéziratár, őnyomtatványok, zártanyag, társadalomtudományi tanácsadószolgálat és ifjúsági részleg) munkájának ismertetése után a tanulmány rámutat a könyvtár országos feladataira. Részletesen elemzi a központi katalógusok, bibliográfiák, a *Berliner Titeldrucke*, a csere és a könyvtárközi kölcsönzés munkálatait. A nemzeti könyvtári feladatokban osztozik a másik nagy tudományos könyvtár, a *Deutsche Bücherei*, melynek fő feladata az egész német múlt és jelen írásos emlékeinek összegyűjtése és főtárása. Ez utóbbi tevékenységével két cikk foglalkozik. H. UHLENDHAL, a *Deutsche Bücherei* nemrég elhunyt tudós főigazgatója a könyvtár funkcióját, a német tudományos kutatás előmozdítása érdekében kifejtett tevékenységét ismerteti; helyettese, K. BRÜCKMANN a könyvtár előtt álló politikai feladatokat jelöli meg.

A következő tanulmány a hat egyetemi könyvtár munkáját mutatja be. Az országos könyvtárakkal egy tanulmány foglalkozik, a tudományos szakkönyvtárak szerteágazó és összetett problémáit és feladatait 3 tanulmány tárja elénk. Igen hasznos a kötet végén a német könyvtárosok tudományos munkásságát felsoroló áttekintés. A kötetet részletes név- és tárgymutató egészíti ki.

A tanulmányok egészét jellemző elmélyült szakmai felkészültség és alaposág mellett kitűnik az is, hogy a német könyvtárak minden tevékenységükben szem előtt tartják a szakmai és az ideológiai munka egységét. Valamennyi tanulmányt a politikai felelősség tudata fűti át. „A tudományos könyvtárak a Német Demokratikus Köztársaságban részt vesznek azokban a nagy feladatokban — írja a bevezetés —, amit az uralkodó osztály, annak pártja és a kormányzat eléjük állít: a béke megvédésében, a békés, demokratikus Németország egységének helyreállításában és a szocializmus alapjainak megteremtésében. A tudományos könyvtárak előtt álló külön feladatok tudományos irodalmunk kulturális örökségének ápolása és azoknak a területeknek a feltárása, amelyekkel korábban alig törődtek, sőt tudatosan elhanyagoltak. Ezek a munkásmozgalom története, haladó tudósok írásai s valamennyi, de különösen a nagy békétábor népeivel való kulturális kapcsolatok ápolása.” E célkitűzések megoldását szinte valamennyi tanulmány külön is nyomatékosan hangsúlyozza.

V. WALDAFFEL ESZTER

John L. Thornton — R. I. S. Tully : Scientific books, libraries and collectors.

A study of bibliography and the book trade in relation to science. London 1954. The Library Association, X, 288 l. 6 t.

Mind könyvtártudományi, mind tudománytörténeti szempontból érdekes és fontos kérdések tárgyalását ígéri ez a könyv. A tudományos könyvek és a bibliográfiák viszonya a könyvtárakhoz, gyűjtőkhöz, valamint a könyvkereskedelem szerepe kulturális jelentőségű.

Megállapíthatjuk, hogy THORNTON és TULLY könyve tanúskodik e problémák tudatáról, ámde értelmezésüket meg sem kíséri. Szerényebb célkitűzéstől vezetve mindössze áttekintést törekszik adni a tudománytörténeti szempontból jelentős irodalomról és könyvészetéről. Néhány kiegészítő fejezetében még a tudományos folyóiratokról, könyvkiadásról és könyvkereskedelemről, majd a tudományos társulatokról, könyvtárakról és magángyűjteményekről rajzol vázlatos képet. Nem is annyira a közismert adatokból felépülő, rövid történeti összefoglalásai, mint inkább hivatkozásai, könyvészeti adatai és tájékoztatásai érdekesek. A mű lényegében tudománytörténeti bibliográfiai kézikönyv. Mint ilyen kétségkívül figyelemreméltó alkotás, mert nemcsak a könyvtáros-szerzők alapos tudománytörténeti felkészültségéről, hanem óriási területen végzett gazdag adatgyűjtő munkájáról is tanúskodik, annak eredményeit adja. Első — és problematikus — fejezetében a könyvnyomtatás előtti kor tudományos (matematikai, csillagászati, természet- és orvostudományi, földrajzi és részben filozófiai) irodalmáról tájékoztat. A jelentősebb kutatókat összefoglalóan jellemzi; a fontosabb művek első és későbbi jeles kiadásainak és a szövegkiadásoknak az adatait közli. Idevágóan különösen becsesek a tudósokkal foglalkozó monográfiákra és speciális könyvészetekre történő hivatkozásai. Ugyanezzel a feltáró és magyarázó módszerrel, az időrend fonalát követve tárgyalja az ősnymtatványkor, majd a tizenhatodik, tizenhetedik, tizennyolcadik és tizenkilencedik század tudományosságát. Az egyes szakaszokon belül a tudomány fokozatos, majd rohamos kiszélesedéséről, új ágainak lombosodásáról és az új kutatási módszerek kialakulásáról, hatásáról, jelentőségéről táguló perspektívájú képet alkothatunk. A könyv szerkezeti felépítése szempontjából azonban joggal felvethető a kérdés: vajon nem lett volna-e helyesebb tudományágak szerint rendszerezni az anyagot? A sokrétű anyag áttekintését, az oly nagy fontosságú folyamatos összefüggés kifejezését az időrend merev keretei megnehezítik. Ezért a kézikönyvet tanulmányozva helyenként az az érzésünk, mintha enciklopédiai cikkek szervesen halmazából állna. A részarányosság hibáit, hézagosságait is terhére kell írunk. Számos kimagasló jelentőségű kutatót, tudóst (PARACELUS,

LEIBNIZ) alig érint, legfeljebb csak a könyvészeti forrásokra utal; viszont igen sok kis jelentőségű kutató tudományos működését kimerítően tárgyalja. Hangsúlyoznunk kell, hogy jól sikerült az alapvető tudományos bibliográfiákat ismertető fejezete. Végül rövidebb bibliográfia s név- és tárgymutató egészíti ki a művet. A bibliográfia főleg a forrásművek és a hivatkozott bibliográfiák jegyzékéből áll.

VARGA SÁNDOR FRIGYES

Kardos Tibor: A magyarországi humanizmus kora. Bp. 1955. Akadémiai Kiadó. 463 l. 8 t. 24 cm.

A magyar irodalom történetének egyik legtöbbet tárgyalt korszaka a humanizmus. Más, fontos korszakokról, például a reformáció vagy a felvilágosodás koráról mindmáig nincs teljességre törekvő összefoglalásunk; a humanizmusról viszont számos értékes összefoglaló mű jelent meg. HORVÁTH János könyve óta ismerjük azok neveit, akik az ANJOUK korában az első lépéseket tették a humanizmus felé; ismerjük a XV. század, valamint a Mohács előtti és körüli három évtized fontos és kevésbé fontos humanistáit, költőit és irodalmárait; ismerjük pártfogóikat és ismerjük a történeti eseményeket.

A további kutatómunka feladata ezeknek az adatoknak alapján új összefüggések feltárása mellett hogy legyen. Volt-e a humanizmusnak, a feltörekvő polgárság ideológiai-jának kapcsolata más, népi forradalmi mozgalmakkal? Hatottak-e a különböző szkeptikus eszmeáramlatok (averroizmus) a magyar humanizmusra? Volt-e a JAGELLÓKORI humanizmusnak szerves kapcsolata a MÁTYÁSÉVAL? Kereshetjük és megtalálhatjuk-e a latin nyelvű humanista irodalomban a XVI. század közepétől magyar nyelven megszólaló szenvedélyes társadalomkritika előzményeit?

KARDOS Tibor műve feltárta ezeket az összefüggéseket, feleletet adott fontos kérdésekre, és tisztázott még függőben levő problémákat.

Már *Középkori kultúra, középkori költészet* című művében is sikerrel alkalmazta a szerző azt a módszert, hogy *irodalmi összefüggések feltárására* — nem csupán tények, adatok vagy a társadalmi háttér megvilágítására — oklevelek és más, nem kimondottan irodalmi jellegű írásos vagy művészettörténeti emlékeket is felhasznált. Ez a módszer e műben is gyümölcsöket érlelt. A XIV. század végi irodalmi helyzet pontos fokmérője, az új szellem sikereinek beszédes bizonyítéka például MÁRIA királynő egyik adományozó oklevele, mely egy jutalmazott éresek erényei közé számítja azt a képességet is, hogy válságos időben „Otthonukban felkereste a főurakat . . . és eszes urbanitásával, tapasztalt beszédének érveivel, szavainak kellemes fűzésével . . . megszelídítette őket . . .” (78. l.). Egy másik oklevélrészlet, méghozzá ügyiratminta-gyűjtemény oklevélének részlete viszont arra vet fényt, hogy MÁTYÁS „üvegházi” humanizmusát milyen aktívan használta fel konkrét politikai célokra, mégpedig nemzeti nyelven: „Te pedig . . . ezt a dolgot, amit N. N. [!] követett el, mint istentelent verseiddel és költeményeddel bélyegezd meg” (335. l.). Ez az egy-egy kor jelenségeit összefüggésükben feltáró, még jól ismert szerzők esetében is az eredeti szöveghez visszanyúló módszer az, amely KARDOS Tibor törekvéseit sikerre vezette.

KARDOS Tibor kimutatja, hogy a Délvidéken, ezen az erősen és korán polgárosult vidéken fellépő eretnek-mozgalmaknak szövevényes, gyakran ellentmondásos, de termékeny kapcsolatuk volt a humanizmussal (pécsi egyetem, ferences missziók), és hogy „Bálint és Tamás bibliafordítása a legnagyobb arányú nyelvújítás, méghozzá teljes tudatossággal, melyre a magyar irodalom Kazinczy előtt rá tud mutatni” (102. l.). Ugyanebben az időben ZSIGMOND udvarában az averroizmus, ez a humanizmussal korántsem mindig és feltétlenül együttjáró világnézet talált termékeny talajra; — az

uralkodó orvosa, GUGLIELMO DI SANTA SOFIA terjesztette, és olyan hívei voltak, mint maga BORBÁLA királyné avagy a nevezetes pokoljáró, TARI Lőrinc.

VITÉZ János közismerten a klasszikus és a középkori latinság között ingadozó, itt-ott bárdolatlan stílusa mögött a szerző felfedezi a *nemzeti öntudattal*, ezzel a talán legértékesebb humanista vívmánnyal büszkén rendelkező magyar államférfit; vagyis amit a stílus terén veszített eddig VITÉZ János irodalmi arcképe, megnyerte azt most egy nem kevésbé jelentékeny vonásban.

Értékesek a szerzőnek HUNYADI Mátyás könyv- és könyvtárpártolásával kapcsolatban tett észrevételei. A király politikai érdekből — megfontolt, tudatos módon — alig néhány évtizeddel a könyvnyomtatás feltalálása után „elsőnek vette igénybe a könyvnyomtatást a politikai meggyőzés eszközeként” (171. l.), mégpedig *röplapok* kibocsátásával. Találón írja KARDOS Tibor, hogy „a könyvnyomtatás a kéziratral szemben olyan találmány, melyet a kor társadalma *kényszerített ki*, a szegényebb polgárság.” Ebben a megfogalmazásban talán csak a „szegényebb” kifejezés vitatható; valószínűbb, hogy — ha nem is gazdag, de — jól rendezett anyagi körülmények között élő polgári réteg lépett fel olyan mérvű olvasási és könyvbirtoklási igénnyel, mely a találmányt kikényszerítette. KARDOS Tibor nem elégszik meg az ismét csak közismert tény, az ötszáz kötetnyi Corvina könyvtár megállapításával vagy ismétlésével; azt következteti, hogy „Hunyadi Mátyás új típusú szellemi központot teremtett a könyvtárban” (199. l.). Ez nagyon fontos megállapítás, mert bár Európa-szerte valóban volt még néhány akkora vagy nagyobb állományú könyvtár, de azok állományának *menyiségi felhalmozódása nem hozott létre olyan minőségi változást*, vagyis modern könyvtár jellegű intézményt, mint HUNYADI Mátyás Corvinája.

Az uralkodó halálával feloszlott a szűkebb baráti, tudós kör, több-kevesebb szeméremmel fosztogatni kezdték a könyvtárat; jogos az az első benyomás, hogy MÁTYÁS féltett dísztenyészete pusztulásnak indult, s várhatunk egy újabb, műveltebb uralkodóig — mint például MÁRIA királyné —, akinek pártfogoltjai csaknem előről kezdek az egészét. Szellemesen állapítja meg KARDOS Tibor, hogy részben éppen ez a bomlás — különösen a *könyves* bomlása — sietette a humanizmus szélesebb rétegekben való elterjedését: a kikölcsonzott s vissza nem adott vagy elesent könyvek megteszik hatáskukat az új tulajdonos környezetében... De mindettől függetlenül is: írók és műveik igazolják, hogy a XV. század végén valóban oly ritka kedvező talajon kivirult magyar humanizmus fája nem senyedte el, hanem újabb, értékes gyümölcsöket hozott. Szó sincs tehát egyszeri „üvegházi kultúráról”. KARDOS Tibor azonban nemcsak ezt bizonyítja be, hanem messzebb, előre is mutat: *művében kirajzolódnak előttünk azok az alapok, melyekre a reformáció korának irodalma épült*. A könyv végigolvasásakor érezzük, hogy nem befejeződik valami, egy tragikus történelmi esemény kísérőjelenségeként, hanem most kezdődik csak igazán a magyar irodalom. A könyvnek ezek a fejezetei — VI. és VII. — tartalmazzák a legértékesebb és legújabb mondanivalót.

Kibontakozik előttünk a szerző tolla nyomán egy olyan irodalom képe, amely már valóban sokak által *olvasott*, élvezett vagy bírált *irodalom*. Olyan irodalom, melynek írói közönségre számítanak, melynek írói latinul bár, de az ország, a társadalom legközvetlenebb kérdéseit tárgyalják; olyan *magyar* irodalom, melynek íróiról, ha nevüket, művük keletkezésének idejét nem is tudnánk, ha csak két-három lapot ismernénk is, kiderülne, hogy minifele hazában ringott bölcsőjük, — egyszóval akik félreismerhetetlenül *magyar írók*, latinságukban is magyarok.

HAGYMÁSI Bálint *A bor és a víz vetélkedésében* azt a hangot üti meg, amit olyan jól ismerünk a reformáció költészetéből. Helyesen állapítja meg KARDOS Tibor, hogy a borivás kárhoztatása nemcsak ürügy volt a feudális társadalom leleplezésére, hanem meglevő s igen káros jelenséget bíralt a költő. HELTAI Gáspár dialógusának, TINÓDI

„sokféle részögösről” panaszkodó versének, BORNEMISZA Péter lépten-nyomon hangoztatott vádjainak itt az ősforrása. Vagy itt van ECK Bálint kassai iskolamesternek az állam kormányzásáról írott műve, s benne a panasz az árvák s szegények elnyomásáról, benne a keserű vád, hogy a feudális csztályelnyomás egy szinten áll a török barbársággal. Megint csak a későbbiekre, a szintén Kassán tanult BORNEMISZÁRA kell gondolnunk, aki hasonló gondolatokat fogalmazott meg *Postilláiban*. Nem kell, s nem is fontos mindjárt filológiai egyezésekre gondolnunk, — elég az a felismerés, hogy a reformáció nagy írói ezt a humanista hagyományt folytatták. Igen fontos KARDOS Tibornak az az észrevétele, hogy ECK Bálint az uralkodói eszményt afféle *pedagógus-királyban* látja, aki fáradhatatlanul *tanítja*, nem pedig hozza a törvényt, aki *neveli* alattvalóit, — akárcsak például BORNEMISZA hívei, mint BÁNFY Lászlóné. Mikor pedig azt írja ECK Bálint, hogy „A nagy tolvajok kis tolvajt visznek akasztani”, az *Ördögi Kísértetek* klasszikus auktortól vett idézete ötlük szemünkbe: „Ezféle nyilvánvaló lopók aranyláncot viselnek . . . az titkon való lopók kedig vasláncot . . . hordoznak.” Nem véletlen, hogy a kassai ECK is *ugyanazt* a részegességet pellengérez, mint a pécsi HAGYMÁSI, — azonos társadalmi valóságot tükröznek! El kell fogadnunk azt a vélekedést is, hogy midőn ECK Bálint a rosszul nevelt gyerekekről példálózik a THURZÓKKAL kapcsolatban, voltaképpen a királyra gondol, akiben pedig annyira — és oly hasztalanul — reménykedik. Ilyen aktív irodalmi atmoszférában aztán nem is csodálatos, hogy NAGYSZOMBATI Mártonnál az ország pusztulásának rémes sejtelve fejeződik ki, Mohács előtt három esztendővel!

Noha világosan megmutatkozik a műben, hogy MÁRIA királynő erasmistái nem voltak kizárólagos hordozói a humanista kultúrának, mégis talán hasznosabb lett volna az egyébként jól ismert tényeket a többihez hasonlóan megvizsgálni. A szerző éppen PISOVAL kapcsolatban különbséget tesz a haladó és a reakciós humanisták tevékenysége között, azonban mégis csak tény, hogy MÁRIA királynő köre bizonyos sajátos irodalmi arculattal rendelkezett, — s ez az arculat nem bontakozik ki olyan határozottan a könyvből, mint SZATMÁRI Györgynek és elvbarátainak tevékenysége.

Fontos újdonság a JANUS-filológia ábrázolása is Nagyjelentőségű tény, hogy éppen akkor, amidőn küszöbön áll a magyarországi humanizmus *nyelvében* is magyarrá válása, midőn az ország közelgő pusztulását *hazafiak*, magyar patrióták sejtik és félik, — éppen akkor támad fel egy lelkes JANUS-rajongás: mintha nem ötven év, de több, hálátlanul felejtő század telt volna el JANUS PANNONIUS tevékenysége és felfedezőinek kora között. Igen szép mozzanata KARDOS Tibor könyvének, hogy érezteti: a magyar nemzeti nyelvű irodalom indulásának küszöbén JANUS PANNONIUS nevét tűzi zászlajára. S teszi ezt akkor, midőn mind ERASMUS, mind pedig LUTHER neve egész emberéleteket tölt meg élményanyaggal!

Ismét nagyon fontos téma: a színjáték magyarországi kezdetei. A szerző annyi újat mond, annyi meggyőző erővel, hogy ezt a kérdést érdemes lett volna külön fejezetben összefoglalni. (Ami persze megbontotta volna néhány író egyéniségének egységes bemutatását.) Ügyszólván napjainkig folyik a vita arról, hogy mennyiben számolhatunk a ránk maradt drámai alkotások közönség elé kerülésével, mennyiben volt a drámának aktív szerepe az irodalmi életben? KARDOS Tibor fejtegetései azt bizonyítják, hogy jelentős színműirodalmunk volt, — tehát ismét felleltük SZTÁRAI komédiáinak vagy az *Árultatásnak* és az *Elektrának* előzményeit. Ez a megélenkülő színműirodalom is tanúsítja, hogy mennyire nem volt hamvába holt, terméketlen kor a MÁTYÁS humanizmusa utáni néhány évtized. KARDOS Tibor BARTHOLOMEUS PANNONIUS színműveivel (pl. *A tücsök*) kapcsolatban egyszerre két fontos megállapítást is tesz: egyrészt kimutatja, hogy a színműíró XV. századi hagyományokat folytatott (VERGERIO), másrészt előre-mutatva megvilágítja a későbbi színművekre tett hatását (pl. Böröck pap). Maga

a színmű éppúgy aktuális célzatosságú, mint akár *Az igaz papság tüköre*, akár az *Árultatás*.

Megszívlelendők azok a fejtegetések, melyekben KARDOS Tibor azt bizonyítja, hogy a magyar humanisták mennyire szívügyüknek tekintették a török elleni harcot; nemhogy közömbösek lettek volna a török veszedelem iránt, de óva intettek tőle! Az elkövetkező két évszázad törökellenes központi tematikája is a humanizmus kibontakozásának évtizedeiben alakult ki.

A tudományos eredmények ismertetése mellett szólnunk kell a szerző stílusáról is. JANUS PANNONIUS alakjának bemutatása és elemzése, BRODARICH Istvánnak, sőt olyan alig-alig megfogható alakoknak, mint például CSANÁDI Albertnek ihletett, szemléletes leírása, általában: az írói egyéniségnek gondos rajza KARDOS Tibor egyik erénye. Az élményszerűséget, a hitelt csak fokozza egy-egy írónak a tudományos gondosság mellett szinte gyengéd, szeretetről tanúszkodó leírása: például a JANUS PANNONIUS-portré. De ott is, ahol nem személyt mutat be a szerző tolla, művészi igénnyel fogalmaz. A Corvina könyvtár találó, tudományosan pontos és mégis ihletett leírása szép példája ennek.

Kívánatos, hogy a humanizmus korát összefoglaló mű után újabb könyvek ismerjessék meg tudóssal és közönséggel a régi magyar irodalmat.

NEMESKÜRTY ISTVÁN

„A Könyvtáros“, a közművelődési könyvtárak folyóirata. A könyvtári folyóiratoknak nagy jelentőségük van a szakmai tapasztalatok kicserélésében, azok általánosításában, a könyvek és könyvtárak népszerűsítésében. Fontosságuk azonban akkor, amikor egy egész nép válik olvasóvá, még inkább megnövekszik. Különösen áll ez akkor, amikor a sokrétű feladatok megoldására egyetlen lap áll rendelkezésre. Ezért is, úgy véljük, nem érdektelen a közművelődési könyvtárak, a könyvterjesztés folyóiratának, az öt éve fennálló *A Könyvtárosnak* eddigi munkásságát elemezni.

Hazánkban a felszabadulás előtt is volt bizonyos „olvasómozgalom”, az Egyetemi Nyomda mint kiadó igyekezett az értelmiség, a kispolgárság és egyéb középrétegek köréből saját kiadványainak olvasóközönséget szervezni. Ennek a mozgalomnak folyóirata is volt, a *Diárium*. A felszabadulás után egy ideig tovább élt, de hamarosan, 1950-ben megszűnt. 1947–1950 között működött a Könyvbarátok Kultúregyesülete, mely szélesebb rétegek jó könyvvel való ellátását, elsősorban a munkásosztálynak és a fiatalságnak az olvasók körébe való bevonását tűzte ki célul. Ennek is volt folyóirata, az *Irodalmi Szemle*. A könyvkiadás és könyvkereskedelem államosítása után ezekre az egyesületekre látszólag nem volt szükség, hiszen az állami könyvkiadás, könyvkereskedelem, valamint a fejlődő könyvtári hálózat kellett, hogy ellássa e feladatokat is. Könyvtártudományunk szép feladata lenne az említett olvasómozgalmak működésének, hatásának részletes feldolgozása, hiszen ezek az idén újra megindult Könyvbarát-mozgalom előfutárai.

A felszabadulás után folyamatosan nem jelentek meg könyvtári folyóiratok. A *Magyar Könyvszemle*, a magyar könyvtárak tudományos folyóiratának kiadása 1947 óta szünetelt. Az 1950-ben induló *Könyvtárügyi Szemle*, az Országos Könyvtári Központ tudományos igényű folyóirata, mely a szovjet tapasztalatok népszerűsítését is jó eredménnyel végezte, 1951-ben megszűnt. Különben is rendszertelen időközökben is csak sokszorosítva jelent meg. Könyvtárosainkban azonban élt az az igény, hogy tapasztalataikat, eredményeiket nyomtatott folyóiratokban is közölhessék.

Ugyanabban az időben a dolgozó nép olvasóvágyának fellendülése, az olvasómozgalmak megszűnése lehetővé tette és megkövetelte az olvasást népszerűsítő, szer-

vező, figyelemmel kíséző folyóirat létrejöttét. Az első kísérlet nem sikerült, 1950-ben a *Könyvbarát*nak csak egyetlen száma jelent meg. De 1951 júniusától a könyvtárosok és könyvterjesztők kettős igényét kielégíteni hivatott folyóirat megindult. A könyvtárosoknak és könyvterjesztőknek az a közös célkitűzése, hogy a haladó könyveket mindenhova eljuttassák és minél többen olvassák, volt az alapja annak, hogy közös folyóiratban számoljanak be eredményeikről is. E folyóirat már címében is mintegy utalt elődjének célkitűzéseire, ti. a Könyvbarátok Kultúregyesülete munkájára. Címe: *Könyvbarát. Könyvtárosok és könyvterjesztők havi tájékoztatója*. Szerkesztő GÁL GYÖRGY SÁNDOR, felelős kiadó az Állami Könyvterjesztő Vállalat igazgatója. Havonta jelent meg, 24×17 cm nagyságban, 48 lap terjedelemben.

A *Könyvbarát*nak azonban ekkor sokkal nagyobb feladattal kellett megbirkóznia, mint bármelyik elődjének. Mint könyvtári folyóiratnak a következő feladatai lettek volna:

1. A közművelődési könyvtári hálózat elvi problémáinak tisztázása.
2. A közművelődési könyvtárosok gyakorlati ismereteinek gyarapítása.
3. A hálózat munkatársai általános műveltségének emelése, bibliográfiai és könyvtártudományi ismereteinek fejlesztése.
4. A tudományos könyvtári dolgozók gyakorlati és könyvtártudományi problémáinak tisztázása.
5. A hálózat könyvtári tapasztalatainak kicserélése, eredményeik közlése.
6. A könyvtártudomány olyan területeinek (pl. írás-, könyv-, könyvtártörténet, bibliográfia stb.) eredményeit kellett volna publikálnia, melyek külön-külön meglehetősen nagy terjedelmet kívánnak.

7. A könyvtártudományi referáló lapok megszűnése miatt a referálás ellátása.

A *Könyvbarát* természetesen ezeket a feladatokat nem vállalhatta és nem is vállalta, közülük csupán az első háromnak igyekezett többé-kevésbé jól megfelelni. Rovatai az 1950. évfolyamban és az 1952. évfolyam első számában a következők voltak: *A marxizmus—leninizmus klasszikusai, Harcolunk a békéért, Magyar irodalom, Szovjet élet — szovjet irodalom, A népi demokráciák irodalma, Haladó nyugati irodalom, Haladó hagyományok, Ifjúsági irodalom, Szocialista tudással a szocializmus építéséért, A szocialista könyvterjesztésért, A könyvtáros munkája, Olvasóink írják*. Mint a rovatcímekből is kiderül, a lap anyagának zömét a könyvismertetések alkották. Ez nem is volt helytelen, hiszen ezzel az újonnan alakult könyvtári hálózatba újonnan bekerült könyvtárosok könyvismeretét, bibliográfiai ismereteinek csíráját fejlesztették. Minthogy ebben az időben a könyvtárosok jórésze a könyvtári munka elemeivel ismerkedett, s minthogy az olvasók számának emelése volt a leglényegesebb, „*A könyvtáros munkája*” rovat a könyvek propagálásának, az új közművelődési könyvtárak kezelésének elemei kérdéseivel (kölcsonzés módja, leltározás, raktározás, havi jelentés stb.) valamint a szakszervezeti könyvtárak munkájának megjavításával (a SZOT elnökségének határozatával kapcsolatban) foglalkozott 10—12 lap terjedelemben.

Az 1952. évfolyam 2. számától megváltozik a kiadó, a Népművelési Minisztérium veszi kézbe a lapot, új szerkesztő kerül élére, ZOLNAY Vilmos. Ettől kezdve a lap belső beosztása is átalakul. Most már a lap első fele foglalkozott a könyvtári és a könyvterjesztő munka kérdéseivel, mintegy 24—28 lap terjedelemben, s a második fele a következő rovatokra tagolódott: *Írók és írások, Irodalmi tájékoztató, Évfordulók, Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke, Levelezőink írják, Hírek*. Minthogy a Népművelési Minisztérium ekkor már a közművelődési könyvtárak, mint az idő tájt írták: népkönyvtárak, legfelsőbb irányító szerve volt, a *Könyvbarát* cikkei a minisztérium álláspontját képviselték könyvtári kérdésekben.

A Minisztertanács 2042/13-1952. sz. határozata a könyvtárügy fejlesztéséről annyiban tükröződött a folyóirat munkájában, amennyiben a könyvtári statisztika, a lel-

tározás, a raktározás, a tanácsok és a könyvtárak viszonyának kérdéséről jelentek meg cikkek. A könyvtári szakmai kérdésekről, a könyvtárak belső feldolgozó munkáinak kérdéseiről, eltekintve az olvasói katalógusokról szóló cikktől, nemigen számolt be a folyóirat. Bőven foglalkozott viszont a könyvtár- és könyvpropagandával.

A *Könyvbarát* munkájával foglalkozott az I. Könyvtáros Konferencia is. VARJAS Béla referátumában megállapította: „A Könyvbarátnak is van egy fogyatéksége: még mindig kevés benne a könyvtári szakmai cikk”. (*Könyvbarát*, 1952. 12. sz. 6. l.) A könyvtárosok igénye, hogy legyen végre olyan szaklapjuk, mely nemcsak az olvasómozgalom és az időszéri könyvtári feladatok kérdéseivel, hanem a legújabb könyvtár-tudományi eredmények publikálásával is foglalkoznék, hogy legyen a könyvtárosoknak önálló lapjuk, kifejezést nyert az I. Könyvtáros Konferencián több hozzászólásban. Így DIENES elvtárs azt mondta: „Azt hiszem, feltétlenül szükséges egy olyan könyvtáros szaklap megindítása, mely napirenden tartja a könyvtári munkának minden fontos problémáját és ezekből a könyvtárosok tanulságot meríthetnek munkájukhoz”. A Konferencia határozatában leszögezte: „A könyvtárosok folyóiratának, a *Könyvbarátnak főfeladatává* (kiemelés tőlem — B. J.) kell tenni a könyvtárosok eszmei-politikai és módszertani tapasztalatainak értékelését, és az értékes tapasztalatoknak terjesztését. A folyóirat támogatására szerkesztőbizottságot kell létrehozni, melybe a tudományos könyvtárak képviselőit is be kell vonni.” Javasolta a Konferencia azt is, hogy a folyóirat címét *Könyvtárosra* változtassák meg.

A határozat nyomán a folyóirat az 1953. évi III. évfolyamot már *A Könyvtáros, a könyvtárosok havi tájékoztatója, a Népművelési Minisztérium lapja* címmel kezdte. Szerkesztője ugyanaz, nagysága, terjedelme, beosztása lényegében változatlan maradt. Új rovat a *Pellengér, Kérdezz — Felelek* és a *Bibliográfiák*. Az *Évfordulók* rovat *Eseménynaptár* címmel folytatódott. A minisztertanácsi határozat után a folyóirat munkájában nagy segítséget jelentett az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályának közreműködése. A *Bibliográfiák* és a *Kérdezz — Felelek* rovatban nagyrészt a Módszertani Osztály munkatársainak írásai jelentek meg. A cikkek színvonalára emelkedett, nemcsak azért, hogy a Módszertani Osztály munkatársait, hanem azért is, hogy a tudományos könyvtárak dolgozóit, a könyvtárosképző intézmények vezetőit bevonták a lap írógárdájába (DEZSÉNYI Béla, GORIUPP Alisz, HARASZTHY Gyula, MISZTI László, SEBESTYÉN Géza, VARJAS Béla stb.). Így a közművelődési könyvtárak dolgozói tudományos könyvtárosaink tapasztalatait is hasznosíthatták. Ugyanakkor tudományos könyvtáraink dolgozói jobban figyelemmel kísérhették a közművelődési hálózat munkáját és problémáit. A Minisztertanács határozatában leszögezte a közművelődési és tudományos könyvtári hálózatok összefüggését, a magyar könyvtárügy egységét. Ennek az egységnek egyik szimbóluma volt az új munkatársak megjelenése *A Könyvtáros* hasábjain. Ugyanakkor természetesen a lap — már csak korlátozott terjedelme miatt is — a tudományos könyvtárak dolgozóinak problémáiról alig-alig emlékezhetett és emlékezett meg, nem beszélve könyvtár-tudományi és referatív feladatokról. A szovjet tapasztalatokat, itt is elsősorban a közművelődési könyvtárakra vonatkozókat, közölte *A Könyvtáros* (összesen hét cikket, a műszaki könyvek propagálásáról, a könyvtár és a termelés kapcsolatáról stb.), amikor azonban a *Bibliotekar* magyar kiadása is megindult, ezekre kevesebb szükség volt, mint előbb.

A Minisztertanács határozata után megerősödött a közművelődési könyvtári hálózat, megindult az állomány felmérése, s míg azelőtt a könyveknek az olvasókhoz mindenáron való eljuttatása háttérbe szorította a könyvanyag védelmét, most a könyvtárak állományának biztosítását is meg kellett oldani. E kérdésnél vitára adhatott okot a könyvpropagandának és az állomány védelmének látszólagos összeütközése. *A Könyvtáros* a közművelődési könyvtárakban bevezetett új kölcsönzési eljárással

kapcsolatban vitát indított az új kölcsönzési eljárásról és a szabad-polc bevezetéséről. Sajnos, ez a vita nem lehetett elég termékeny, mert idő előtt lezárták, és kellő megokolás nélkül a szabad-polcot elvetették, helyébe kompromisszumos megoldásként az üvegezett könyvkiadatot ajánlották. Az 1954. évi IV. évfolyam változatlan terjedelemben és beosztásban folytatódott. A cikkekben azonban van változás, főleg színvonal és téma terén. Történeti témák (KÉKI Béla), a felszerelés és a feldolgozás kapott nagyobb teret. A feldolgozás fontosságának felismerése abból származott, hogy az újonnan alakult könyvtárak anyagának jelentős része a könyvtárakban ömlesztett állapotba került, e könyvtárak dolgozói az itt felgyülemlett könyvvanyaggal a propagandamunka túltengése és részben képzetlenségük miatt nem tudták az olvasók igényeit megfelelően kielégíteni, az olvasók számát és az olvastatás minőségét emelni. A falusi és üzemi könyvtárosok országos értekezletén közművelődési könyvtári hálózatunk hatásfokának emelése érdekében éppen a könyvtári feldolgozó munka megindítását tartották a legfontosabbnak, mert a könyvvanyag feltárása nélkül jó könyvtári propagandamunkát végezni nem lehet. Ezzel kapcsolatos a könyvtárosok képzettségének problémája is, mely szintén ekkor merült fel. *A Könyvtáros* a könyvtárosképzés színvonalának emelése érdekében — HARASZTHY Gyula szovjetunióbeli útjának tapasztalatairól szóló cikkéhez kapcsolódva — vitát indított a könyvtárosképzés kérdéseiről. E vitában megszólaltatta a hallgatókat is. A vita az egyetemi könyvtárosképzés további alakulásában megszívlelendő véleményeket adott közre.

Egy-egy számon belül a könyvtári vonatkozású cikkek nagyobb teret, kb. 30 lapot kaptak, a terjedelem mintegy 60 százalékát. Javult az *Irodalmi Tájékoztató* színvonala is.

Az ötödik évfolyam ismét változást jelentett a folyóirat munkájában. Az a tény, hogy könyvtársaink képzettsége megjavult, hogy létrejött a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtártudományi Főbizottsága, s ez a könyvtári tudományos munka szélesebb kiterjesztését teszi lehetővé, a közművelődési könyvtárak dolgozóinak további képzésére is kihat. *A Könyvtáros* új évfolyamát már *A Könyv* címmel kezdte, alcíme ismét *Könyvtárosok és könyvterjesztők havi értesítője*. Mint az első szám szerkesztője cikke mondja: „A folyóirat eddig csak a könyvtárosokhoz szólt... Mostantól kezdve... foglalkozni fog a könyvkiadók és könyvterjesztők munkájával is.” A témakörnek ezt a kibővülését nemcsak az tette lehetővé, hogy a könyvtárosok végre megindíthatták tudományos folyóiratukat, hanem az is, hogy *A Könyv* terjedelme is megnőtt. Új rovat: *A könyv történetéből* (KÉKI Béla) és a *Könyvtári munka* (SEBESTYÉN Géza), valamint a *Könyvtárról Könyvtárra* és a *Gondok és eredmények*. Jelentős eredménye (s ez jelenti a folyóirat terjedelmének megnövekedését), hogy az *Irodalmi Tájékoztató* a folyóirat mellékleteként jelenik meg 16 lap terjedelemben. Így a folyóirat teljes terjedelmét szakmai cikkekkel tölthette meg. A régi rovatokból egyébként csak az *Eseménynaptár*, *Szerkesztői Üzenetek* és a *Bibliográfia* című rovat maradt meg.

Az idei, VI. évfolyam ismét változást hozott a folyóirat életében. Mint a közművelődési könyvtárosok folyóirata és mint az újonnan induló Könyvbarát-mozgalom folyóirata, terjedelmét meg kellett, hogy növelje, tartalmát változatosabbá kellett, hogy tegye. Éppen ezért két párhuzamos kiadvánnyá alakult, egyik újra felvette *A Könyvtáros* címet, a másik *Könyvbarát* címmel jelenik meg. Mi csak az előbbivel foglalkozunk. Az új feladatoknak megfelelően több új rovat is keletkezett: *József Attila-mozgalom hírei*, *Írói arcképek*, *Mosolygó világirodalom*, *A könyv a nagyvilágban*, *Pillanatképek a múltból*. Emellett jórészt megmaradtak a régebbi rovatok is (*A könyvtári munka*, *Gondok és eredmények*, *Új szakmai kiadványok*). Mivel a folyóirat terjedelme megnőtt (80 lapra), az *Irodalmi Tájékoztató* nem mellékletként, hanem a folyóirat rovataként jelenik meg. „*A Könyvtáros*... nyújtani fogja mindazt, amit eddig, de egy

ívvvel, 16 oldallal bővebb terjedelemben. Ez lesz a *közművelődési könyvtárosok szaklapja.*” (*A Könyv*, 1955. 487. l. Kiemelés tőlem — B. J.) Az a tény, hogy a folyóirat ezzel a programmal indította új évfolyamát, nem jelenti a magyar könyvtárügy újbóli kettészakítását, mivel a folyóirat munkatársai között továbbra is szép számmal szerepelnek a tudományos könyvtárak dolgozói. Ez csak a feladatok helyes felismerését jelenti.

A *Könyvtáros*, ill. a *Könyvbarát* évfolyamainak tartalommutatói körül vannak hibák. Az 1951. és 1952. évfolyamnak nincs tartalommutatója, az 1953. évfolyam tartalommutatója csupán hét csoportban sorolja fel az írásokat (*Elvi, módszertani, technikai cikkek; Szovjet könyvtárak tapasztalataiból; Irodalmi cikkek; Riportok; Különféle cikkek; Irodalmi Tájékoztató: Levelezőink írják*). Az 1954. évfolyam mutatója 43 csoportban, a csoportok betűrendjében sorolja fel a cikkeket, azonban mint az előző évfolyamok tartalommutatóinál, itt sem találunk névmutatót. Az 1955. évfolyamnak ismét hasonló a tartalomjegyzéke. (Itt jegyezzük meg, hogy a folyóirat egyes számainak újra kezdődő lapszámozása — 1954-ig — nem a legszerencsésebb.)

A *Könyvtáros* mint könyvtárügyi folyóirat, eljutott az ország majd minden könyvtárába, olyan széles olvasóközönséget szervezett maga köré, amilyen egyetlen magyar könyvtárügyi folyóiratnak sem volt mind ez ideig. A széles olvasóközönség a példányszámokban is kifejezésre jut: 1955-ben ötezer példányban jelent meg. Régebbi könyvtári folyóirataink példányszáma az ezret is alig érte el. A közművelődési könyvtárak dolgozói, a csak társadalmi munkában dolgozó aktívák közül számos levelezője volt és van *A Könyvtáros*nak. Ezek a levelezők nemcsak levél útján, hanem levelezői értekezleteken is elmondották véleményüket a folyóirat munkájáról. Véleményük figyelembevételével sikerült egyes rovatok színvonalát emelni.

Összefoglalva: a közművelődési és szakszervezeti könyvtárosok munkájában nagy segítséget jelentett *A Könyvtáros*, előmozdította szakmai fejlődésüket, politikai képzettségüket növelte, a Népművelési Minisztérium irányítását, útmutatásait eljuttatta hozzájuk, lehetővé tette jó tapasztalatok kicserélését, megkönnyítette az egységes magyar közművelődési könyvtári hálózat kiépítését, egységes munkamódszerek bevezetését. A könyvterjesztés munkásainak segítségével ezen keresztül is szélesítette és megerősítette egész dolgozó népünknek olvasóvá válását.

A Könyvtáros hibái abból adódtak, hogy a sokrétű feladatok megoldásához sem megfelelő tér, sem megfelelő tapasztalat nem állott — különösen kezdetben — a szerkesztőség rendelkezésére. A cikkünk elején vázolt feladatok közül csak az első hármat vállalta, de a többiek megoldására egyetlen folyóirat nem is lett volna elegendő. Nem is elégíthette volna ki mindazokat az igényeket, melyek a sokrétű könyvtári munka, a könyvtártudománnyal való foglalkozás során felmerülhettek. Nem adhatott teret a könyvtártudomány vitás kérdéseinek, hosszabb lélegzetű tanulmányoknak, írás-, könyv-, könyvtártörténeti értekezéseknek, melyeknek a publikálása már 1952-ben is hasznos és szükséges lett volna. A felmerülő napi problémákat azonban *A Könyvtáros* felvetette, és igyekezett azokat meg is oldani. Az eltelt öt évben a szerkesztőség sokat tanult, sok hibát kijavított. *A Könyvtáros* a jövőben a közművelődési és tudományos könyvtárak dolgozóinak közös erőfeszítésével, a könyvtártudomány eredményeinek figyelemmel kísérésével egyre magasabb színvonalú folyóirata lesz a könyvvel dolgozó, népet szolgáló munkásoknak.

BAUER JÓZSEF

TARTALOM

<i>Jánszky Lajos</i> : A műszaki dokumentáció problémái és feladatai Magyarországon — The problems and tasks of technical documentation in Hungary.....	101
<i>Bruckner János</i> : A jozefinista kultúrpolitika és az Egyetemi Könyvtár — Die josephinische Kulturpolitik und die Budapester Universitätsbibliothek ...	112

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

<i>Borsa Gedeon</i> : Adatok a XVIII. századi kismartoni nyomdáról	138
<i>Szekeres Margit</i> : Az ötves mesterségről való vetélkedés — Felvinczi György ismeret- len műve	139
<i>Busa Margit</i> : Postás vagy lapkihordó kézbesítette a „Pesti Magyar Ujságot“?...	144

FIGYELŐ

<i>Varjas Béla</i> : Köhalmi Béla Kossuth-díjas könyvtáros	146
<i>Veredy Katalin</i> : Műszaki könyvtárak katalogizálási problémáiról	147
<i>Goriupp Alisz</i> : Az egységes címléírás kérdéséhez	149
<i>Veredy Gyula</i> : Osztályozási kérdések 1955-ben	150
<i>Csűry István</i> : Könyvtárközi együttműködés Debrecenben	153
<i>Markos Béla</i> : A bibliográfiai munka jogi szabályozása a népi demokráciákban ,	153
<i>Katus László</i> : Bibliográfiai munka Jugoszláviában	159

SZEMLÉ

Theodore Bestermann: A World Bibliography of Bibliographies. (Ism. <i>Szent- mihályi János</i>).....	165
L. N. Malclès: Les sources du travail bibliographique. (Ism. <i>Szabó Margit</i>) ...	167
Aus der Arbeit der wissenschaftlichen Bibliotheken der Deutschen Demokratischen Republik. (Ism. <i>V. Waldapfel Eszter</i>)	169
John L. Thornton—R. I. S. Tully: Scientific books, libraries and collectors. (Ism. <i>Varga Sándor Frigyes</i>)	172
Kardos Tibor: A magyarországi humanizmus kora. (Ism. <i>Nemeskürty István</i>)...	173
A Könyvtáros. (Ism. <i>Bauer József</i>)	176

Ára : 20.— Ft

Előfizetés egy évre 60.— Ft

MEGJELENT

„A NYELV- ÉS IRODALOMTUDOMÁNYI OSZTÁLY KÖZLEMÉNYEI”

című folyóirat VIII. kötete (1—4). A kötet a következő írásokat tartalmazza :

Fekete Lajos : A Szaqat-írástípus a török pénzügyigazgatásban

Marót Károly : Kik voltak a Múzsák?

Sötér István : Madách Imre

Marót Károly : Beszámoló a VIII. Nemzetközi Vallástörténeti Kongresszusról (Róma, 1955. április 17—23.)

Mezey László : A „Báthory-biblia” körül. — A mű és szerzője

Szabolcsi Bence : Zenei tanulmányúton Kínában

Vargyas Lajos : A duda hatása a magyar népi tánczenére

ÉVFORDULÓK—MEGEMLEKEZÉSEK:

Lakó György : Zsirai Miklós emlékezete

Moravcsik Gyula : Gyóni Mátyás emlékezete

VITA:

Horváth János : „Árpád-kori latinnyelvű irodalmunk stílusproblémái” című doktori disszertációjának vitája (Bóta László)

AZ OSZTÁLY ÉLETÉBŐL:

Jelentés az Irodalomtörténeti Kongresszusról (Klanczay Tibor)

SZEMLE:

Waldapfel József : A magyar irodalom a felvilágosodás korában (Szauder József)

A Thalia történetének legújabb irodalma (Debreczeni Ferenc)

Lajtha László : Népzenei monográfiák I—III. (Kiss Lajos)

A francia felvilágosodás (Köpeczi Béla)

Ungvári Tamás : Henry Fielding (Lutter Tibor)

*

Az Osztályközleményekre az Akadémiai Kiadó Terjesztési Osztályán (V., Alkotmány utca 21.) lehet előfizetni, kötetenként 40 Ft-ért. — Ez a kötet 40 Ft-ért fizethető elő vagy vásárolható meg ugyanott.